

Monok István a szerkesztő bevezetője

Napjainkban, amikor nem csupán hazánk, a mostani Magyarország, hanem az egész pénzügyi Európai Unió hangos olyan vitáktól, amelyek a kisebb országoknak egy nagyobb egységbe tagozódása problémái miatt támadtak, érzékenyebbek, és egyben nyitottabbak lehetünk azon korszak gondjaira is, amely a Magyar Királyságnak és Erdélynek a Habsburg Birodalomba integrálása körül támadtak. Eszterházy Károly, egy magyar főúri család, és egyben Magyar Királyság katolikus klérusának tagja többes identitású értelmiségi kellett, hogy legyen.

Családjából a Magyar Szent Koronához való hűség hagyományát hozta magával, amely párosult a Korona országait a török uralom alól felszabadító császár iránti lojalitással. Főúrként ismerte birtokainak, a felelőssége alá tartozó bízott megyének a napi gondjait, és tudta, hol húzódnak a birodalmi nagy családok, és a magyar nemeség érdekhátárai. Katolikus egyházi vezetőként ismerte a többfelekezeti Magyar Királyság vallási vitáit, és főként a felekezetek egymás közötti napi torzsalkodásait is.

Az egyetemes katolikus keresztény anyaszentegyház érdekei mindig túlmutattak az egyes országok, főként az egyes nemzetiségek érdekein. Ennek az eszmének a képviselőjeként tehát, magyar-ként, ismét kompromisszumokra kényszerült.

Megismert több európai nagyvárost, köztük Rómát. Onnan Egerbe jönni, itt dolgozni, biztosan olyan élmény, amelynek alapja a kontraszt, a hallatlan nagy távolság a két világ közt. Az értelmiségi sokféleképpen élheti át ezt a különbség érzést. Az alkoholizmusba meneküléstől a lázas tenniakarásig. Eszterházy Károly a tervezett, koncepciózus, folyamatos és fegyelmezett munkát választotta. Korának egyetemes egyháza érdekeit úgy érvényesítette, hogy az annak képviseletére elhivatottakat a lehető legjobb felkészültséggel

küldje munkába. Elődjei munkájára támaszkodhatott, de roppant távlatokba látva, nagy tervek megalapozásába fogott. Lépésről lépésre sok mindent meg is tudott valósítani a tervekből.

A konfliktusok, amelyek életét, munkálkodását kísérték, a rendszerbe kódoltan léteztek. Az egyik kód – hiszen mindannyian ilyenek vagyunk –, a saját maga esendősége, néha merev ragaszkodása eredeti gondolataihoz. De a konfliktus elemek többségét a Magyar Királyság akkori európai helyzete – nem létező nemzetközi jogi entitása – jelentette. Egy nagy birodalom egyik tartományaként, a központ elvárásainak is meg kellett felelni. Ezek az elvárások persze segítettek is munkájának nagy részét. Saját egyházának pozícióit közös erővel erősítették, a központ is akarta a társadalom műveltségi szintjének emelését, a gazdasági élet modernizálását, a hivatali írásbeliség fegyelmezetté tételét, elterjesztését. Ez az összefogás segített a pápa érdekeinek érvényesítésében is.

Ő azonban olyat is akart, amely már nem fért el a központ által kidolgozott keretekben. Ilyen volt például az egyetem alapítása. A központ – főként II. József uralkodása idején – a világi és az egyházi hatalom elválasztásában már másként gondolkodott mint ő, vagy az őt mindkét hatalmi helyzetében megtartani akarók.

A konferencia előadásait úgy válogattuk össze, hogy azok egyfajta választ adjanak azokra a kérdésekre, amelyeket Eszterházy Károly is nap, mint nap fel kellett, hogy tegyen magának. Kötetünk sajnos csonka. Eredeti elképzelésünkben egy olyan előadás is szerepelt, amelyik a birodalmi felsőoktatási koncepció kidolgozói szemszögéből mondja el véleményét az eгри egyetemi tervekről, de sajnos erre az előadásra nem került sor. Elhangoztak – az előadók azonban a kötet számára nem írták meg szövegüket – olyanok is, amelyek a püspök és a Szentszék viszonyát elemezték, illetve egy olyan is, amelyik a főispán püspököt állította elénk.

Bízunk azonban abban, hogy kis füzetünk mostani írásai is közelebb visznek bennünket Eszterházy Károly személyiségéhez.